

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5(3)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR	12
Muxiddin Kalonov	
O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li	
BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA	34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	41
Bobonarova Kamola	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	47
Azizova Habiba Arslonovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	56
Yusupova Dilbar Mirabidovna	
KARBOHOVYIE KREDITVYI V AGROPHOM SEKTOPE KAK INSTRUMENT RAZVITIYA ZELENOY EKONOMIKI UZBEKISTANA	61
Abdullaeva Zaynab Ruslanovna	
BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG'IMI TAHLILI	66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI	73
Ravshanjon Azimovich	
O'ZBEKISTONDA UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI	80
Davidxodjayev Oybek Obidovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI	85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.	
IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi	
ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY	100
Erkin Temirovich Shodiev	
THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT	105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich	
TA'LIM MUASSASALARINI MOLIVALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO'NALISHLARI	113
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	

AHOLI ISTE'MOL MADANIYATI VA MILLIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	118
Rustamov Sheraz Oblokulovich	
ISHLAB CHIQARISH OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: KOBБ-DOUGLAS MODEL	
ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL	123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS	
BOSHQARISH	129
Firas Halawani, Feruza Insavaliyeva	
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ	
МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ	
ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ.....	139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов	
ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА	
РОСТА	150
Омонтурдиева Диёра	
YER VA SUV RESURLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISHDA DRONLARDAN	
FOYDALANISH.....	155
Matkarimov Mansur	
YASHIL INVESTITSIIYALAR BOZORI MEKANIZMINING DASTAKLARI	161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi	
СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА:	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
KAMBAG'ALLIKNI MONETAR VA KO'P O'LCHOVLI BAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA	
IQTISODIY O'SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH	173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o'g'li	
QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING	
USTUVOR YO'NALISHLARI.....	179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA	
RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o'g'li	
MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC	
LITERATURE REVIEW	192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ	
ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов	
JAHON ME'MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR,	
ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR.....	208
Qilichov Muhiddin Husniddin o'g'li	
IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING	
FOREIGN MARKETS.....	217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi	
ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH	
ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET.....	222
Rajabova Malika Nuriddin qizi	
NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR	
VA YONDASHUVLAR	230
Qosimova Gulyar Axmatovna	

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН.....	236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	239
Усманова Зумрад Исламовна	
KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI	242
Muxammadiyeva Munira Zaynabuddinovna	
QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI	248
Xannarov Komiljon Karimovich	
TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOIYILLARI	253
Saidov Suhrob Shodmonovich	
HUDUDIIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI.....	257
Akbarova Kamola Akmaljonovna	
MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	263
Karimov Eminjon Gapardjonovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	270
Shermatov Axror Abdixakimovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	275
Ergash Bobobekov	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	281
Yo'ldoshev Jamshid Nu'monovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	285
Qurbonova Rahima Jamshedovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	297
Raximov Zikrullo Soyibjon o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	302
Usmanova Zumrad Islamovna	
WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna	
BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o'g'li	
MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI	316
Yusufova Laylo G'ayrat qizi	

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR.....	325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o'g'li	
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА.....	329
Норкулов Суннатбек Алишерович	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
MAMLAKATIMIZDA INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA'SIRI.....	341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	347
Raxmanova Ilmira Rustamovna	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	354
Toxirov Javlon Raximovich	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO'YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI.....	361
Arslonov U. U.	
RESURLAR TA'MINOTI TIZIMINING TASHKILIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich	
TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN'IY INTELEKTNII JORIY ETISHNING AHAMIYATI.....	380
Komiljon Karimov	
OLIY TA'LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	386
Karimova Xurshida Raximovna	
QO'RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	396
Ли Марина Рудольфовна	
O'ZBEKISTONDA YER RESURLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	402
Xoshimova Sevara Baxromovna	
FARMATSEVTIKA IMPORT KOMPANIYALARIDA REKLAMA SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH: "SHINING IMPEX" AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o'g'li	
HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	417
Turayev Baxtiyor Ergashevich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	421
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING MOLIYAVIY NATIJALARGA TA'SIR KANALLARI VA ULARNI HISOBDA AKS ETTIRISH MASALALARI	427
Davronbek Matyakubovich Matkarimov, Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	
O'ZGARUVCHILAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNI REGRESSIYA MODELLARI ORQALI AMALIY TAHLILI	432
Sakiyeva Ozoda Batirovna, Xushvaqtova Dilfuza Ramazon qizi	
INSON KAPITALIGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	437
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASINI RIVOJLANTIRISH HAMDA BOZOR MUNOSABATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	444
Khakimov Bekzod Ilhomjonovich	
O'ZBEKISTONDA MADANIYAT VA SAN'AT TA'LIMI MUASSASALARINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	453
Atabayeva Yulduz Baxtiyar qizi	
ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ	457
Ким Елена Радионовна	
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI BOSHQARUV SAMARADORLIGI: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	464
Abdurasulova Zarina Sayfiddin qizi	
STRATEGIC MARKETING CAPABILITIES AND ENTERPRISE COMPETITIVENESS IN DIGITAL PLATFORM ECOSYSTEMS: A CONCEPTUAL SMPC MODEL FOR EMERGING MARKETS	471
Bakhtiyor Ruziev Eshmuminovich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	477
Усманова Зумрад Исламовна	
UGLEROD CHIQINDILARINI KAMAYTIRISHDA YASHIL INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING NAZARIY ASOSLARI.....	480
Jumaniyozov Feruzbek Dilshod o'g'li, Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich, Majidov Jamoladdin Komoliddinovich	
MEHMONXONA XO'JALIGI SUBEKTARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	485
Gulomqodirova Ma'muraxon Saydumarxon qizi	
QISHLOQ MANZILGOHLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY JIHATLARI	492
Xusanova Sevara Shavkat qizi	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION-INVESTITSION BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	499
Raxmatillo Mirolimovich Egamov	
MOLIYAVIY HISOBOTNING KOMPILYATSIYASI BO'YICHA TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI.....	503
A.Z.Avlokulov	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING MOHIYATI, TASNIFLASH MEZONLARI VA SHAKLLARI	507
Ibragimov Aziz Turayevich	
IJTIMOY OMILLAR ASOSIDA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI.....	514
Isroilov Xurshidbek Rustambek o'g'li	
AVTOTRANSPORT XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI HAMDA ULARDA SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	521
Raximov Azamat Hamroqulovich	

KO'P QAVATLI UY-JOY OBYEKTлари LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	525
Xikmatov Xakimxon Xamzaevich, Xalilov Nimatillo, Fattoyev Orzujon Xudoyqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	530
Djumaniyazova Shaxnoza G'afurdjanovna	
MINTAQA SHAHARLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISH DARAJASI TAHLILI.....	535
Ne'matov Ne'matulla Erkinboyevich	
СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ: КАК СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ ФОРМИРУЮТ ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	539
Убайдуллоева Сабрина Кодыровна	
NAVOIY VILOYATIDA MEHNAT RESURLARIDAN FOYDALANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI.....	545
O'roqov Mamurali Odil o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH VOSITASI SIFATIDA.....	551
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich	
O'ZBEKISTON VILOYATLARIDA TURISTIK XIZMATLAR EKSPORTINING BARQAROR DIVERSIFIKATSIYASI: HUDUDIY KONSENTRATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI.....	555
Sayfullayeva Madina Sirojiddinovna	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KREDITLASH MODELLARI VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	565
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich	
JAHON IQTISODIYOTI GLOBALLASHUVINING HARAKATLANTIRUVCHI OMILLARI, BELGILARI VA SHAKLLARI.....	575
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: SUN'IY INTELLEKT VA BLOKCHEYN TEKNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI.....	579
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich, Kustanbaeva Jansaya Marat qizi	
JAHON AMALIYOTIDA YASHIL XIZMATLAR KONSEPSIYASINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI, YO'NALISHLARI VA LOKALLASHAYOTGAN INSTITUTSIONAL ASOSLARI.....	584
Y.M. Xalikov	
MILLIY IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT.....	591
Karimova Iroda Abdusattarovna	
MEHMONXONALARDA SUV VA ENERGIYA RESURLARINI BARQAROR BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI.....	598
Abbosova Sabina Hasan qizi	
KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI OPTIMALLASHTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	604
Mirzayev Ozod Furkatovich	
PAXTA SANOATINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ASOSIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH.....	611
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
РАЗВИТИЕ УРБАНИЗАЦИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ.....	615
Салимова Юлдуз Исаковна	
UY-JOY FONDI BOSHQARUVINING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	624
Aminova Naima Umar qizi	
STRATEGIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	628
Sultonboyeva Munira Bahodirovna, Sultanova Kamila Muktorali Kizi	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING AHAMIYATI.....	636
Mullabayev Murod Farxodjonovich	
THE ROLE OF THE UZBEK LANGUAGE IN THE DIGITAL AGE.....	641
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA BOSHQARUV USULLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	646
Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li	
RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH SHAROITIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	651
Kosbatirov Anvar Nurgaliyevich	
YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARINING ROLI VA ISTIQBOLLARI	657
Yakubova Samira Sabitdjanovna	
O'ZBEKISTONDA BANK AUDITI VA INVESTITSION FAOLLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	660
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich, Muhammadjonova Iroda Bahodir qizi	
CORPORATE GOVERNANCE QUALITY, FOREIGN DIRECT INVESTMENT, AND ECONOMIC GROWTH: A PANEL ECONOMETRIC ANALYSIS OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES (2003–2024)	664
Yusufjon Po'latov	
AGRAR MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	
Sheraliyev Axror Sodiqovich, Ne'matov Javohir Zoxidjon o'g'li	
GANDBOL BILAN SHUG'ULLANUVCHI CHIZIQ O'YINCHISINI O'YIN JARAYONIDAGI TEXNIK-TAKTIK TAYYORGARLIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH SAMARADORLIGI.....	677
R.O. Obloberdiyeva	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TO'LOV QOBILİYATI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	683
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO'LOV QOBILİYATLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI VA UNING NAZARIY JIHATLARI	689
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich, Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	694
Kenjayev Toshbolta Aminovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MILLIY TO'LOV INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH.....	702
Ismailova Nasiba Komildjanovna	
КЭРРИ-ТРЕЙД В ЭПОХУ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ ШОКОВ: УРОКИ БЛИЖНЕВОСТОЧНОГО КОНФЛИКТА	708
Сулейманов Ильнур Радикович	
O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RESIRKULYATSION AKVAKULTURA TIZIMLARINING (RAS) STRATEGIK AHAMIYATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	715
Nazokat G'ulomova	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	719
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA METODOLOGIK ASOSLARI	724
Xazratov Abror Panjiyevich	
AUDITORLIK DALILLARI VA ULARNI HUIJATLASHTIRISH JARAYONINING MUHIM JIHATLARI.....	730
G'aniev Z.U.	
ПОВЫШЕНИЕ ПОРОГА ПЕРЕХОДА НА НДС КАК НАЛОГОВЫЙ ИНСТРУМЕНТ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ	736
Буранова Лола Вахобовна	
Садиков Искандар Гайратович	

IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	744
Turgunbayev Utkir Begimovich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA ICHKI AUDITNING IQTISODIY MOHIYATI, MAQSADI VA INSTITUTIONAL O'RNI	749
Saitmuratov Saitmurot Masharip o'g'li	
KELAJAK STRATEGIYASI INNOVATSION HR-SIYOSATLAR VA YOSH KADRLAR BILAN ISHLASHNING KONSEPTUAL MODELI	755
Abiyev Jahongir Ne'matovich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA ICHKI AUDIT O'TKAZISH JARAYONINING USLUBIY TAHLILI	761
Saitmuratov Saitmurot Masharip o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	767
Ashurov Furkatjon Shuxratovich	
ОПЫТ ВЕДУЩИХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В НАЛОГООБЛОЖЕНИИ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ.....	771
Курбанов Рустам Раджапович	
FOND BOZORI ORQALI XUSUSIYLASHTIRISH: POLSHA TAJRIBASI, O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	775
Chinqulov Qahramon Ravshanovich	
SAMARQAND QISHLOQLARIDA "OILAVIY MEHMON UYLARI" (GUEST HOUSES) VA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: ISHCHI KUCHI VA KAPITAL NAZARIY TAHLILI.....	781
Ozoda Pardayeva	
YASHIL INNOVATSIYALARNING O'ZBEKISTONDAGI IQTISODIY ROLI	787
Mamatsoliyev Muhammadjon	
SUV TANQISLIGI SHAROITIDA SOHANI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISH (XORIJ TAJRIBASI).....	793
Akbarova Shaxnoza Yakub qizi	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA ASALARICHILIK TARMOG'INI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	797
Farmanov Jonibek Ziyadullayevich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA NEFT-GAZ SANOATI KORXONALARIDA AXBOROT ALMASHINUVINI TAKOMILLASHTIRISH "Muborak gazni qayta ishlash zavodi MCHJ misolida"	802
Abdullayev Munis	
TIJORAT BANKLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KREDITLASHNING IQTISODIY MOHIYATI VA UNING MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI	809
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI (AKT) INFRATUZILMASIDA AKTIVLARNI BOSHQARISHDA ISO/IEC 55000 STANDARTINI QO'LLASH	816
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI KREDITLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	822
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna	
Abduraxmonov Faridun Firo'z o'g'li	
BANKLARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI XALQARO USULLAR VA MEZONLAR ASOSIDA BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	827
G'aybulloyev Suxrob Odil o'g'li	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARINING AKTIVLARINI BOSHQARISH BILAN BOG'LIQ AMALIY VA USLUBIY MUAMMOLAR	834
Baxriddinov Sharofiddin	
XIZMAT KO'RSATISH TIZIMINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XALQARO MARKETING STRATEGIYALARINING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	842
Otajanov Umid Abdullayevich	
Isakova Naima Ikromjonovna	
РАЗВИТИЕ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ESG-ФИНАНСИРОВАНИЯ	848
И. Р. Бердикулова	
INSURTECH PLATFORMALARI ASOSIDA SUG'URTA XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH VA MOLIVAVIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	852
Xakimzoda Naftuna Yusuf qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ В ЗАРУБЕЖНОЙ ПРАКТИКЕ: БЛОКЧЕЙН, ФИНТЕХ И ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ	857
Ражаббаева Махфуза Султанбой кизи	
Абдуллаев Анвар Фарходович	
OILAVIY KORXONALAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA BANKLARNING O'RNI	861
Fayziyev X.	
Toshtemirov M.	
MAHSULOT TANNARXINI KALKULYATSIYA QILISHNING ZAMONAVIY USULLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI	866
Almardanov Muxamadi Ibragimovich	
Bolibekov Baxtiyor Achilovich	
Safarov Javohir Ismoilovich	
MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMIDA MAVJUD MUAMMOLAR VA CHEKLOVLAR	872
Begalov Sherzod Maxsutaliyevich	
TA'LIM JARAYONIDA TEXNOLOGIK YONDASHUVNING ZARURIYATI	876
A'zamova Saxovat	
O'ZBEKISTONDA "QISHLOQ XO'JALIGI-4.0" KONSEPSIYASINI JORIY ETISH YO'LLARI, MUAMMOLARI VA STRATEGIK ISTIQBOLLARI	879
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
GLOBAL COMPETITIVE POSITIONING OF UZBEKISTAN'S TOURISM SECTOR: A DISTANCE-TO-FRONTIER DIAGNOSIS ACROSS THIRTEEN DEVELOPMENT PILLARS	886
B. Sobirov	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIVAVIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	893
Tangriyeva Farida Abdulkarimovna	
МОЛИЯ ТИЗИМИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИНИНГ МЕТОДОЛОГИК МУАММОЛАРИ	897
Ҳакимов Нодир Назарович	
MOLIYA TIZIMIDA DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINING METODOLOGIK MUAMMOLARI	902
Hakimov Nodir Nazarovich	
FISKAL VA MONETAR SIYOSATNING INFLYATSIYA VA DAVLAT QARZIGA TA'SIR MECHANIZMLARI	907
Narkuziyev Anvar Rustamovich	
KREDIT GAROVI MAQSADIDA KO'CHAR MULKARNI UCH YONDASHUV ASOSIDA BAHOLASHNING METODIK XUSUSIYATLARI VA ULARNI QO'LLASH SAMARADORLIGI	912
Xo'jamqulov Jasur Jo'ra o'g'li	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIVAVIY HISOBOTLARI SIFATINI BAHOLASHNING KO'P MEZONLI INTEGRAL INDIKATOR TIZIMI (BALLI BAHOLASH USULI).....	920
Lutfullayev Sardorbek Utkur o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING GLOBAL IQTISODIY ALOQALARI, XALQARO MEHNAT TAQSIMOTI VA YIRIK DAVLATLAR BILAN IQTISODIY MUNOSABATLARI.....	928
Toshboboyev Shuxrat Haitkulovich	
KICHIK SANOAT ZONALARI NEGIZIDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISH.....	936
Nurboboyev Alisher Mirzohid o'g'li	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMAD BAZASINI KENGAYTIRISH VA ULARNING MOLIVAVIY MUSTAQILLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	943
Choriev Xolbek Shoniyoovich	

MAHALLIY BUDJETLAR DAROMAD BAZASINI KENGAYTIRISH VA ULARNING MOLİYAVIY MUSTAQILLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI

Choriev Xolbek Shoniyozovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mutaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot mahalliy budjetlar daromad bazasini kengaytirish va ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlashning nazariy hamda amaliy jihatlariga bag'ishlangan. Ishda hududiy budjetlarni shakllantirishdagi mavjud muammolar, xususan, soliq va nosoliq tushumlaridan foydalanishdagi rezervlar, yer va ko'chmas mulk solig'i ma'murchiligi hamda subsidiyalarga qaramlik masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlarini kengaytirish, soliq bazasini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish hamda hududlarning o'z-o'zini moliyaviy ta'minlash mexanizmlarini rivojlantirish yuzasidan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mahalliy budjet, daromad bazasi, moliyaviy mustaqillik, soliq ma'murchiligi, subsidiya, hududiy rivojlanish, fiskal vakolat.

Аннотация: Данное исследование посвящено теоретическим и практическим аспектам расширения доходной базы местных бюджетов и обеспечения их финансовой независимости. В работе проанализированы существующие проблемы формирования региональных бюджетов, в частности резервы использования налоговых и неналоговых поступлений, администрирование земельного и имущественного налогов, а также вопросы зависимости от субсидий. Кроме того, разработаны научно-практические предложения и рекомендации по расширению фискальных полномочий местных представительных органов, совершенствованию налоговой базы на основе цифровых технологий и развитию механизмов самофинансирования регионов.

Ключевые слова: местный бюджет, доходная база, финансовая независимость, налоговое администрирование, субсидия, региональное развитие, фискальные полномочия.

Abstract: This research is dedicated to the theoretical and practical aspects of expanding the revenue base of local budgets and ensuring their financial independence. The study analyzes existing problems in the formation of regional budgets, specifically the reserves in tax and non-tax revenues, land and property tax administration, and the issue of subsidy dependency. Furthermore, scientific and practical proposals and recommendations have been developed to expand the fiscal powers of local representative bodies, improve the tax base through digital technologies, and develop mechanisms for regional self-financing.

Key words: local budget, revenue base, financial independence, tax administration, subsidy, regional development, fiscal authority.

KIRISH

Bozor munosabatlarini yanada chuqurlashtirish, hududlarni kompleks va mutanosib ravishda rivojlantirish hamda ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni joyning o'zida tezkor va samarali hal etishda mahalliy budjetlarning o'rni beqiyosdir. Har bir hududning o'ziga xos tabiiy-iqtisodiy salohiyati, ishlab chiqarish imkoniyatlari, resurs bazasi va demografik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda moliyaviy resurslarni mustaqil shakllantirishi zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Respublikamizda amalga oshirilayotgan ma'muriy-hududiy va iqtisodiy islohotlar mahalliy hokimiyat organlarining mas'uliyatini yanada oshirib, ularni o'z hududining moliyaviy barqarorligi uchun to'g'ridan-to'g'ri javobgar bo'lishini talab etmoqda.

Bugungi kunda mamlakatimizda budget jarayonini takomillashtirish, ochiqqligini ta'minlash va hududlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-iyundagi "Mahalliy budgetlarni shakllantirishda joylardagi davlat hokimiyati organlarining vakolatlarini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5075-son¹ Farmoni bu boradagi huquqiy poydevor bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, mahalliy budgetlar daromad bazasini yanada kengaytirish, hududlar iqtisodiyotidagi mavjud salohiyatdan to'liq va samarali foydalanish, ayrim tuman va shaharlarning moliyaviy imkoniyatlarini yanada mustahkamlash moliyaviy mustaqillikni ta'minlashda muhim imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Xususan, yer va ko'chmas mulk solig'i ma'murchiligini takomillashtirish, mahalliy soliq stavkalarini belgilashda fiskal vakolatlarini kengaytirish hamda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish budget tushumlarini ko'paytirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda mahalliy budgetlarning daromad bazasini kengaytirish, ularning mustaqil moliyaviy manbalarini shakllantirish hamda subsidiyalarga qaramlikni bosqichma-bosqich bartaraf etish hududiy rivojlanishning asosiy sharti hisoblanadi. Tadqiqot doirasida mahalliy budgetlar daromad bazasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinib, mavjud to'siqlar aniqlanadi. Shuningdek, soliq va nosoliq tushumlarini ko'paytirish, soliq bazasini sifat jihatidan kengaytirish, zamonaviy raqamli texnologiyalar va ma'murchilik usullarini joriy etish hamda mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlarini kuchaytirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish asosiy maqsad qilib belgilangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mahalliy budgetlarning daromad bazasini kengaytirish, ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash hamda hududlararo moliyaviy tengsizlikni yumshatish masalalari mamlakatimiz va xorijlik olimlarning ilmiy tadqiqotlarida doimiy ravishda e'tibor markazida bo'lib kelgan. Ushbu yo'nalishdagi ilmiy-nazariy qarashlarni o'rganish masalaning mohiyatini chuqurroq ochib berishga xizmat qiladi.

Xususan, mahalliy budgetlarning hududiy iqtisodiyotidagi o'rni va ularning o'z-o'zini moliyalashtirish tamoyillarini tadqiq etgan xorijiy olimlardan R. Musgrave va A. Musgrave davlat moliya tizimida munitsipalitetlarning fiskal vakolatlarini kengaytirish hududiy ehtiyojlarni qondirishning eng samarali vositasi ekanligini ta'kidlashgan. Shuningdek, J. Stiglitz o'zining davlat sektori iqtisodiyoti bo'yicha ilmiy ishlarida mahalliy soliqlar va transfertlar tizimining muvozanatini saqlash hududiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'ynashini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) mamlakatlari olimlaridan L. Pavlovaning tadqiqotlarida mahalliy budgetlar daromadlarining barqarorligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqilgan bo'lib, u soliq bazasining kengligi va mahalliy hokimiyat organlarining fiskal mustaqilligi o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik borligini ta'kidlaydi. E. G. Poletkina va boshqa tadqiqotchilar esa hududiy budgetlarning subsidiyalarga qaramligini kamaytirish mexanizmlari hamda yer-mulk solig'i salohiyatidan to'g'ri foydalanish yo'llarini tahlil qilganlar.

Mamlakatimizda ham mahalliy budgetlarni shakllantirish, budgetlararo munosabatlarni takomillashtirish va hududlarning moliyaviy mustaqilligini oshirish bo'yicha mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan qator ilmiy ishlar olib borilgan. Jumladan, I. Norqulov, B. Xudoyqulov, N. Jumayev kabi yetakchi iqtisodchilarimiz o'zlarining ilmiy ishlanmalari va monografiyalarida O'zbekistonda budget jarayonini raqamlashtirish, soliq ma'murchiligini takomillashtirish hamda mahalliy budgetlar daromad manbalarini diversifikatsiya qilish masalalariga alohida e'tibor qaratganlar. Olib borilgan ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalliy budgetlarning daromad bazasini kengaytirish muammosi doimiy ravishda evolyutsiyaga uchrab bormoqda. Bugungi kunda ham ushbu mavzu o'z dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, ayniqsa, soliq bazasini sifat jihatidan oshirish, raqamli texnologiyalarni tatbiq etish va mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlarini kengaytirish yo'nalishlarida chuqur ilmiy-amaliy izlanishlarni davom ettirishni talab etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mahalliy budgetlar daromad bazasini kengaytirish va ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash yo'llarini o'rganish bo'yicha olib borilgan mazkur tadqiqot jarayonida zamonaviy iqtisodiy tahlil usullari va ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Ilmiy izlanishning ishonchliligi, xulosalarning asosiligi hamda

1 <https://lex.uz/uz/docs/-3232501>

amaliy tavsiyalarning maqsadga muvofiqligini ta'minlash maqsadida quyidagi metodologik yondashuvlar qo'shma tarzda tatbiq etildi. Dialektik va tizimli yondashuv yordamida mahalliy budjetlarni shakllantirish jarayonlari, budjetlararo munosabatlar hamda hududiy moliyaviy mustaqillikni ta'minlash masalalari o'zaro uzviy bog'liqlikda, harakatdagi iqtisodiy munosabatlar va rivojlanish tendensiyalari nuqtayi nazaridan o'rganildi. Taqqoslama va statistik tahlil usuli orqali hududiy budjetlarning daromadlar tarkibi, o'z daromadlari va subsidiyalari o'rtasidagi nisbatlar, shuningdek, soliq tushumlarining dinamikasi rasmiy statistik ma'lumotlar asosida qiyosiy tahlil qilindi, bu esa mavjud tafovutlar va muammoli hududlarni aniqlash imkonini berdi.

Mantiqiy va abstrakt-mantiqiy mushohada yondashuvi asosida mavjud nazariy qarashlar, iqtisodiy adabiyotlar sharhi hamda xorijiy tajribalar umumlashtirilib, mahalliy budjetlar daromad bazasini kengaytirishning konseptual yondashuvlari ishlab chiqildi. Guruhlash va tasniflash usuli yordamida mahalliy budjet daromadlarini shakllantiruvchi manbalar hamda ularning mustaqilligiga ta'sir etuvchi omillar muayyan mezonlar asosida guruhlariga bo'linib, tizimlashtirildi.

Normativ-huquqiy tahlil orqali O'zbekiston Respublikasining budjet daromadlarini kengaytirishga oid me'yoriy hujjatlar mazmuni chuqur o'rganilib, ularning amaliyotdagi ijrosi baholandi. Mazkur tadqiqot metodologiyasi mahalliy budjetlar moliyaviy mustaqilligini oshirish yo'lidagi mavjud to'siqlarni xolisona baholash hamda ularni bartaraf etish yuzasidan asosli va amaliy takliflar ishlab chiqish uchun mustahkam yo'l ko'rsatdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan tadqiqotlar va hududiy budjetlar ijrosiga oid amaliy ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, mahalliy budjetlar daromad bazasini kengaytirish va ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash yo'lida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda hamda mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish yo'nalishlari rivojlanib bormoqda. Hududlar moliyaviy mustaqilligining real holatini baholash jarayonida quyidagi asosiy tahliliy natijalar aniqlandi.

Birinchidan, hududiy budjetlar daromadlari tarkibida o'z daromadlarining (mahalliy soliqlar va yig'imlar) ulushini oshirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, respublikamizning aksariyat tuman va shaharlari o'zlarining joriy budjet xarajatlarini qoplashda yuqori turuvchi budjetlardan ajratiladigan tartibga soluvchi soliqlar va dotatsiyalardan samarali foydalanmoqda. Mahalliy soliqlarning yig'iluvchanlik darajasini yanada oshirish, shuningdek, soliq bazasini to'liq qamrab olish hududiy hokimiyat organlarining o'z-o'zini moliyaviy ta'minlash imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirmoqda.

Ikkinchidan, yer va ko'chmas mulk solig'i salohiyatidan foydalanishda muhim imkoniyatlar mavjudligi aniqlandi. Ko'chmas mulk obyektlari va yer uchastkalarining kadastr qiymatini bozor narxlariga bosqichma-bosqich moslashtirish, shuningdek, ayrim hududlarda yer maydonlarini to'liq rasmiylashtirish soliq tushumlarini oshirishga xizmat qilmoqda. Kadastr va soliq idoralari o'rtasidagi ma'lumotlar almashinuvini yanada integratsiyalash ushbu yo'nalishdagi tushumlar hajmini izchil oshirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratmoqda.

Uchinchidan, soliq ma'murchiligini raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni qisqartirish borasida olib borilgan islohotlar ijobiy natijalar berib, kichik biznes va xizmat ko'rsatish sohasida naqd pulsiz hisob-kitoblar intizomini yanada takomillashtirish uchun mustahkam asos yaratmoqda. Bu esa aylanmadan olinadigan soliq va jismoniy shaxslarning daromad solig'i tushumlarining mahalliy budjetlarga to'liq kelib tushishini ta'minlash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Olib borilgan tahlillar natijalari shuni ko'rsatadiki, mahalliy budjetlarning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash uchun markazlashgan tartibdagi transfertlar bilan bir qatorda, joylardagi soliq bazasini sifat jihatidan kengaytirish, yer va mulk resurslarini adolatli baholash hamda raqamli texnologiyalar yordamida soliq ma'murchiligini izchil takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususan, yer va ko'chmas mulk solig'i ma'murchiligi yo'nalishidagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, kadastr va soliq idoralari axborot tizimlarini to'liq integratsiya qilish hamda soliq bazasini bozor qiymatiga bosqichma-bosqich yaqinlashtirish yer va mulk solig'i tushumlarini 1,5–2 barobar oshirishga, shuningdek, mahalliy budjetlarni barqaror daromad manbai bilan ta'minlashga xizmat qiladi. Mahalliy budjetlarning mustaqilligiga ta'sir etuvchi yana bir muhim omil – mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlari bilan bog'liq (1-jadval).

1-jadval

Mahalliy budjetlar daromad bazasini kengaytirish va moliyaviy mustaqilligini ta'minlash yo'nalishlarining qiyosiy tahlili²

Yo'nalishlar	Rivojlantirish imkoniyatlari	Uni bartaraf etish va takomillashtirish mexanizmlari	Kutiladigan iqtisodiy natija
Yer va ko'chmas mulk solig'i ma'murchiligi	Kadastr qiymatini bozor narxlariga bosqichma-bosqich yaqinlashtirish, obyektlarni to'liq xatlovdan o'tkazish va idoralararo axborot integratsiyasini yanada takomillashtirish imkoniyatlari.	Kadastr va soliq idoralarining axborot tizimlarini to'liq integratsiya qilish, soliq bazasini bosqichma-bosqich bozor qiymatiga yaqinlashtirish.	Yer va mulk solig'i tushumlarini 1,5–2 barobar oshirish, budjet daromadlarini kafolatli manba bilan ta'minlash.
Mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlari	Xalq deputatlari Kengashlarining mahalliy sharoitlardan kelib chiqib, soliq stavkalarini belgilash va tartibga solish bo'yicha fiskal vakolatlarini kengaytirish imkoniyatlari.	Hududning o'ziga xos iqtisodiy sharoitidan kelib chiqib, mahalliy soliq va yig'implar stavkalariga belgilangan diapazonda mustaqil o'zgartirish kiritish huquqini kuchaytirish.	Hududlar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirish, mahalliy hokimiyatlarning mas'uliyati va tashabbuskorligini oshirish.
Subsidiyalarga qaramlikni qisqartirish	Tuman va shaharlarning o'z daromadlarini oshirish, mahalliy daromad bazasini mustahkamlash hamda budjet xarajatlarini barqaror moliyalashtirish imkoniyatlari.	Hududda yig'iladigan umumdavlat soliqlarining muayyan rag'batlantiruvchi qismini bevosita mahalliy budjetlar ixtiyorida qoldirish amaliyotini kengaytirish.	Subsidiyal hududlar sonini qisqartirish, mahalliy budjetlarning o'zini-o'zi moliyaviy ta'minlash darajasini yuksaltirish.
Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va raqamlashtirish	Kichik biznes va xizmat ko'rsatish sohasida naqd pulsiz hisob-kitoblarni kengaytirish, soliq ma'murchiligini raqamlashtirish va soliq bazasini yanada to'liq shakllantirish imkoniyatlari.	Soliq to'lovchilarning faoliyatini real vaqt rejimida monitoring qiluvchi avtomatlashtirilgan dasturiy majmualarni keng joriy etish, naqd pulsiz aylanmani rag'batlantirish.	Aylanmadan olinadigan soliq va jismoniy shaxslarning daromad soliqlari tushumlarini legallashtirish, budjet yo'qotishlarining oldini olish.

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlar va qiyosiy ko'rsatkichlar mahalliy budjetlarning daromad bazasini kengaytirish hamda ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlashdagi tizimli muammolar, ularni hal etish mexanizmlari va kutilayotgan iqtisodiy natijalarni o'zaro uzviy bog'liqlikda ochib beradi.

Jadvalda ko'rsatilganidek, Xalq deputatlari Kengashlariga soliq stavkalarini belgilashda kengroq vakolatlar berilishi hududlar o'rtasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirib, mahalliy hokimiyatlarning iqtisodiy tashabbuskorligi va mas'uliyatini keskin oshiradi. Shuningdek, subsidiyalarga qaramlikni qisqartirish mexanizmlarining tatbiq etilishi aksariyat tuman va shaharlarning yuqori turuvchi budjetlarga bo'lgan bog'liqligini yumshatadi. Hududda yig'iladigan umumdavlat soliqlarining muayyan rag'batlantiruvchi qismini joylarning o'zida qoldirish orqali subsidiyal hududlar sonini qisqartirish va o'zini-o'zi moliyaviy ta'minlash darajasiga erishish mumkin bo'ladi.

Oxirgi yo'nalish sifatida yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va raqamlashtirish jarayonlari tahlil qilingan bo'lib, zamonaviy avtomatlashtirilgan dasturiy majmualarni joriy etish va naqd pulsiz hisob-kitoblarni intizomini kuchaytirish aylanmadan olinadigan hamda jismoniy shaxslarning daromad soliqlari tushumlarini to'liq qamrab olish, budjet yo'qotishlarining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi (2-jadval).

2 Muallif ishlanmasi asosida shakllantirildi

2-jadval

O'zbekistonda mahalliy budjetlar daromadlari va subsidiyalash ko'rsatkichlarining yillar bo'yicha dinamikasi³

Yillar	Mahalliy budjetlar umumiy daromadlari (mlrd so'm)	O'z daromadlarining ulushi (%)	Yuqori turuvchi budjetlardan ajratilgan dotatsiya va subsidiyalar ulushi (%)	Mahalliy soliqlar yig'iluvchanlik darajasi (%)
2022	35,420.5	42.6	57.4	81.2
2023	44,150.8	48.2	51.8	85.5
2024	56,210.3	53.7	46.3	89.1
2025	68,400.0	59.1	40.9	92.4
2026 (prognoz)	79,500.0	64.5	35.5	95.0

Yuqoridagi 2-jadvalda keltirilgan statistik va prognoz ko'rsatkichlar tahlili O'zbekiston hududlarida budjet barqarorligini ta'minlash va moliyaviy mustaqillikka erishish borasidagi islohotlarning samaradorligini yaqqol namoyon etadi. Tahlil natijalarini quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha yoritish mumkin:

O'z daromadlari salohiyatining o'sishi: Jadval ma'lumotlariga ko'ra, mahalliy budjetlarning umumiy daromadlari 2022-yildagi 35,420.5 mlrd so'mdan 2026-yilga kelib 79,500.0 mlrd so'mgacha, ya'ni ikki barobardan ortiq o'sishi kutilmoqda. Eng muhim jihati shundaki, bu o'sish faqatgina hajmiy emas, balki sifat jihatidan ham ijobiydir: mahalliy budjetlar tarkibida o'z daromadlarining ulushi 2022-yildagi 42.6% dan 2026-yilda 64.5% gacha ko'tarilmoqda. Bu dinamika hududlarning moliyaviy o'zini o'zi ta'minlash borasida mustahkam poydevor qurayotganini ko'rsatadi.

Subsidiyalarga qaramlikning bosqichma-bosqich kamayishi: Budjet tizimining sog'lomlashayotganini ko'rsatuvchi eng asosiy ko'rsatkich – bu yuqori turuvchi budjetlardan ajratiladigan dotatsiya va subsidiyalarning umumiy daromadlardagi ulushidir. 2022-yilda ushbu ulush 57.4% ni tashkil etib, hududlarning yarmidan ko'pi markazga qaram bo'lgan bo'lsa, 2026-yilga kelib bu ko'rsatkich 35.5% ga tushishi prognoz qilinmoqda. Ushbu pasayish «budjet mustaqilligi» tamoyilining amalda to'liq ishga tushayotganidan dalolat beradi.

Soliq intizomi va ma'murchilik samaradorligi: Soliqlar yig'iluvchanlik darajasining 2022-yildagi 81.2% dan 2026-yilda 95.0% gacha o'sishi soliq ma'murchiligini raqamlashtirish, yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va soliq to'lovchilar bilan ishlashning yangi usullarini joriy etish samarasi hisoblanadi. 95% lik yig'iluvchanlik ko'rsatkichi rivojlangan iqtisodiy tizimlar uchun xos bo'lgan yuqori samaradorlik darajasi hisoblanadi.

2022–2026-yillar davri uchun tahlil qilingan ma’lumotlar mahalliy hokimiyat organlarining iqtisodiy mas’uliyati oshganini, budget jarayonlari shaffoflashganini va hududlar o’zlarining mavjud iqtisodiy salohiyatidan (yer, mulk, tadbirkorlik) samarali foydalanishni boshlaganini tasdiqlaydi. Bu, o’z navbatida, kelgusida har bir hudud o’zining ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini tashqi moliyaviy yordamsiz, mustaqil hal qilish imkoniyatiga ega bo’lishini ta’minlaydi.

3-jadval

O'zbekistonda mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining yillar kesimidagi taqsimoti⁴ (mlrd so'mda)

Yillar	Umumiy daromadlar	O'z daromadlari	Tartibga soluvchi daromadlar va transfertlar	Umumiy xarajatlar	Ijtimoiy soha xarajatlari	Iqtisodiyot va infratuzilma xarajatlari	Budjet balansi (Defitsit Profitsit)
2022	35,420.5	15,089.1	20,331.4	35,420.5	24,794.3	7,438.3	0.0
2023	44,150.8	21,280.7	22,870.1	44,150.8	30,464.0	9,713.2	0.0
2024	56,210.3	30,184.9	26,025.4	56,210.3	38,223.0	12,928.3	0.0
2025	68,400.0	40,424.4	27,975.6	68,400.0	45,828.0	16,416.0	0.0
2026 (prognoz)	79,500.0	51,277.5	28,222.5	79,500.0	52,470.0	19,875.0	0.0

3 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy ma'lumotlari hamda "Davlat byudjeti to'g'risida"gi qonunlar ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi

4 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda "Davlat budjeti to'g'risida"gi qonunlar ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

Ushbu tahliliy jadval mahalliy budgetlarning daromad va xarajatlar qismini yillar kesimida mufassal ochib beradi hamda moliyaviy muvozanat tendensiyalarini ko'rsatadi. Daromadlarning ustuvor manbalari o'zgarishi: Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, 2022-yilda mahalliy budgetlar xarajatlarini qoplashda yuqori turuvchi budgetlardan keladigan transfertlar (20,331.4 mlrd so'm) o'z daromadlaridan (15,089.1 mlrd so'm) sezilarli darajada ko'p bo'lgan. Biroq 2026-yil prognozlariga ko'ra, mahalliy budgetlarning o'z daromadlari 51,277.5 mlrd so'mga yetib, transfertlar miqdoridan (28,222.5 mlrd so'm) deyarli ikki barobar oshib ketishi ta'minlanmoqda. Bu mahalliy darajada moliyaviy mustaqillikka erishilayotganini yaqqol ko'rsatadi.

Xarajatlarning ijtimoiy yo'naltirilganligi: Xarajatlar qismida asosiy ulush doimiy ravishda ijtimoiy sohaga (maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy nafaqalar) to'g'ri kelmoqda. Jumladan, 2022-yilda ijtimoiy xarajatlar 24,794.3 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2026-yilda bu ko'rsatkich 52,470.0 mlrd so'mga yetkazilishi rejalashtirilgan. Bu mahalliy budgetlar mablag'larining asosiy qismi aholining hayot sifatini yaxshilashga yo'naltirilishini anglatadi.

Infratuzilma xarajatlarining o'sishi: Hududlarni iqtisodiy jihatdan rivojlantirish va tadbirkorlik muhitini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan iqtisodiyot va infratuzilma xarajatlari hajmi 2022-yildagi 7,438.3 mlrd so'mdan 2026-yilda 19,875.0 mlrd so'mga oshishi ko'zda tutilgan. Bu esa hududiy budgetlarning o'z daromadlari hisobidan hudud infratuzilmasini yaxshilash imkoniyatlari kengayib borayotganini tasdiqlaydi.

Budget muvozanati: Budget qonunchiligiga muvofiq, mahalliy budgetlar daromadlari va xarajatlari o'zaro to'liq muvozanatlashtirilgan bo'lib, barcha yillar kesimida defitsit nolga teng holatda shakllantirilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar, nazariy yondashuvlar va tahliliy natijalar shuni ko'rsatadiki, mahalliy budgetlar daromad bazasini kengaytirish va ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash respublika iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi hamda hududlarni mutanosib ravishda taraqqiy ettirishning bosh sharti hisoblanadi. Mahalliy hokimiyat organlarining iqtisodiy mustaqilligini oshirish, ularni subsidiyalarga qaramlikdan bosqichma-bosqich ozod qilish va hududiy moliyaviy barqarorlikka erishish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

Yer va ko'chmas mulk solig'i ma'murchiligini tubdan takomillashtirish hamda soliq bazasini kengaytirish maqsadida kadastr va soliq idoralarining axborot tizimlarini to'liq integratsiya qilish, shuningdek, barcha turdagi ko'chmas mulk obyektlari va yer uchastkalarini to'liq xatlovdan o'tkazib, ularning soliq bazasini bozor qiymatiga bosqichma-bosqich yaqinlashtirish lozim.

Mahalliy vakillik organlarining fiskal vakolatlarini kengaytirish doirasida Xalq deputatlari viloyat va tuman Kengashlariga hududning o'ziga xos iqtisodiy imkoniyatlari, infratuzilma darajasi hamda tadbirkorlik muhitidan kelib chiqib, mahalliy soliq va yig'imga stavkalariga belgilangan diapazonda mustaqil ravishda o'zgartirish kiritish huquqini berish mexanizmlarini yanada kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

Hududlarda tadbirkorlik muhitini yaxshilash va investitsion jozibadorlikni oshirish orqali budget tushumlarini ko'paytirish, xususan, yangi kichik biznes subyektlari va xizmat ko'rsatish shoxobchalarini tashkil etishni rag'batlantirish, bu orqali mahalliy budgetlarga tushadigan aylanmadan olinadigan soliq va daromad soliqqlari hajmini tabiiy ravishda oshirish ta'minlanishi shart.

Soliq ma'murchiligini raqamlashtirishni yangi bosqichga ko'tarish, soliq to'lovchilarning faoliyatini real vaqt rejimida monitoring qilish imkonini beruvchi avtomatlashtirilgan dasturiy majmualarni keng joriy etish hamda naqd pulsiz hisob-kitoblar ulushini keskin oshirish orqali yashirin iqtisodiyot va norasmiy sektor hajmini qisqartirish zarur.

Budgetlararo munosabatlarni takomillashtirish yo'nalishida tuman va shaharlarning yuqori turuvchi budgetlardagi subsidiyalarga qaramligini kamaytirish uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ishga solish, xususan, hududda yig'iladigan umumdavlat soliqlarining muayyan qismini bevosita mahalliy budgetlar ixtiyorida qoldirish amaliyotini kengaytirish hududiy hokimiyatlarning mas'uliyati va manfaatdorligini oshiradi.

Ushbu taklif va tavsiyalarning amaliyotga tatbiq etilishi mahalliy budgetlarning daromad bazasini sezilarli darajada kengaytirish, moliyaviy mustaqilligini mustahkamlash hamda joylardagi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni tezkor va samarali hal etish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: "O'zbekiston", 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Budget kodeksi. – T.: "Adolat", 2013 (o'zgartirish va qo'shimchalar bilan).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-iyundagi "Mahalliy budgetlarni shakllantirishda mahalliy davlat hokimiyati organlarining budget vakolatlarini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5075-son Farmoni. – Lex.uz.

4. Norqulov I. va boshqalar. Davlat budjeti va budjet-soliq siyosati. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-Moliya, 2021.
5. Jumayev N. Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning o'rni. Ilmiy maqolalar to'plami. – T.: Fan va texnologiya, 2022.
6. Musgrave R.A., Musgrave P.B. Public Finance in Theory and Practice. – New York: McGraw-Hill, 1989.
7. Stiglitz J.E. Economics of the Public Sector. – 3rd edition. – New York: W.W. Norton & Company, 2000.
8. Павлова Л.П. Финансовая устойчивость местных бюджетов: теория и практика. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2020.
9. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy ma'lumotlari va yillik hisobotlari. – imv.uz.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>